

Резюме:

Царик Л.П., Витенко И.М. К ПРОБЛЕМЕ РЕАЛИЗАЦИИ ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРОГРАММЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОСЕТИ УКРАИНЫ НА НАЦИОНАЛЬНОМ И РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЯХ.

Рассмотрены проблемы выполнения базовых параметров общегосударственной программы формирования экосети Украины на период 2000-2015 годов в течении двух этапов: 2000-2005 та 2006-2015 г.г.. Проанализировано обеспечение базовыми категориями территорий та объектов ПЗФ административных областей Украины и констатировано отсутствие природных заповедников, национальных природных и региональных ландшафтных парков в ряде областей с высокими потенциальными заповедными ресурсами. На материалах Тернопольской области проанализирована степень заповедности территории административных районов и предложено расширение сети заповедных территорий в пределах речных долин, холмистых кряжей, которые выполняют функции экологических коридоров перспективной региональной экосети. В частности предложено создание: гидрологических заказников в местах сохранения водно-болотных угодий, региональных ландшафтных парков поблизости малых и средних городов на территориях с высокими показателями рекреационных ресурсов, ландшафтных, лесных, гидрологических заказников, памятков природы в пределах экоридоров, ключевых и буферных территорий для достижения европейских показателей заповедности территории.

Поданы предложения создания ключевых территорий для репрезентации биотического и ландшафтного разнообразия таких ландшафтных районов, как Малополесского, Восточно-Опольского, Лановецкого, двух природных округов Толтрового кряжа, двух ландшафтных заказников: в нижней части бассейна реки Джуринов и в пределах Збаражских Толтр, а также реорганизации гидрологической памятки природы в комплексную в пределах Русиловского потока.

Ключевые слова: национальные природоохранные программы, экосеть, заповедные категории, перспектива исполнения.

Summary:

Tsaryk L.P., Vitenko I.M. TO THE PROBLEM OF IMPLEMENTATION OF NATIONAL PROGRAMS FORMATION ECOLOGICAL NETWORK IN UKRAINE NATIONAL AND REGIONAL LEVELS.

The problems of implementation of the basic parameters of the formation of a national program of ecological network of Ukraine for the period 2000-2015 for two stages: 2000-2005 2006-2015 yy. Analyzed provision of basic categories of areas that NRF objects administrative regions of Ukraine and noted the absence of natural reserves, national natural and regional landscape parks in a number of areas with high potential of protected resources. On materials of the Ternopil region analyzed the degree of protected territories of administrative districts and suggested expanding the network of protected areas within the river valleys, hilly ridges, which act as ecological corridors promising regional ecological network. In particular, prompted the creation of: hydrological reserves in the field of conservation of wetlands, regional landscape parks nearby towns and cities in areas with high levels of recreational resources, landscape, forest, hydrological reserves, monuments of nature within ecocorridors, core and buffer zones in order to achieve European performance reserve.

Submit a proposal for the creation of the key areas of representation of biotic and landscape diversity of landscape areas as Malopoleskogo, East Opole, Lanovetsky, two natural districts Toltrovogo Ridge, two landscape reserves: at the bottom of the basin and Dzhurin within Zbarazhsky Tovtry, as well as the reorganization of hydrological Memo to the complex nature within Rusilovskogo flow.

Keywords: national environmental programs, Econet, reserved category, the prospect of execution.

Рецензент: проф.Свинко Й.М.

Надійшла 01.04.2015р.

УДК 332.3(477.8)(043.5)

Зіновій ПАНЬКІВ

СТРУКТУРА ТА ГЕОГРАФІЯ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Подано визначення природоохоронного землекористування, проведений аналіз структури і географічних закономірностей його розташування в Карпатському регіоні України. Розвиток природоохоронного землекористування в регіоні зумовив створення 1601 об'єкта і території природно-заповідного фонду, які займають 659,4 тис. га. Найбільшу кількість займають пам'ятки природи та заповідні урочища, а найбільшу площу – 14 НПП і 11 РЛП. Переважна більшість площ природоохоронного землекористування розташовано в Карпатській гірській смузі.

Ключові слова: природоохоронне землекористування, Карпатський регіон України, географічні закономірності, структура земельного фонду, національні природні парки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розташування унікальних природних

ландшафтів та об'єктів, поширення рідкісних видів рослинних угруповань створило переду-

мови до створення в Карпатському регіоні України в різні історичні періоди природоохоронних територій та започаткування своєрідного, ресурсозберігаючого, природоохоронного землекористування, яке має за мету збереження біорізноманіття та середовища існування популяцій, видів рослин і тварин, захист від антропогенного впливу. Розуміння єдності, цілісності функціонування розділених державними кордонами природних комплексів Карпат, Розточчя зумовило створення спільних заповідних територій із суміжними державами та формування мережі транскордонних природоохоронних територій – біосферних резерватів. Першим був створений у Карпатському регіоні трилатеральний українсько-польсько-словацький біосферний резерват "Східні Карпати". Заплановано створення нових біосферних резерватів: українсько-польського – "Розточчя"; українсько-румунських – "Мармароські гори", "Чивчини"; українсько-словацького – "Вигорлатського"; українсько-угорського – "Тисянська долина". Досить активно в регіоні створюються національні природні парки як природні ядра, що гарантують оптимальну кількість та якість екологічного простору, та є основою формування екологічної мережі. У 2005-2006 роках науковими працівниками Інституту екології Карпат, Національного університету "Києво-Могилянська академія", Львівського національного університету імені Івана Франка розроблено 5 транснаціональних екологічних коридорів в межах Карпатського природного регіону, що об'єднують 28 природоохоронних територій національного значення, та забезпечуватимуть збереження унікальних природних ландшафтів.

Проте, створення нових природоохоронних територій, формування басейнових, регіональних, транснаціональних екологічних мереж першочергово вимагає зміни цільового призначення та вилучення земельних ділянок, які є у власності та користуванні сільськогосподарських, лісогосподарських господарств, що зумовить зміни у структурі земельного фонду, співвідношенні між типами землекористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Система землекористування сформувалася під впливом природних, історичних, етнокультурних і соціально-економічних чинників та є в основі усіх видів природокористування. Природоохоронне землекористування почало формуватися в середині XIX ст. з метою збереження популяцій, видів, генетичного та ландшафтного різноманіття в умовах інтенсивного ант-

ропогенного навантаження на довкілля. Формування природоохоронних територій, реалізація екомережної концепції регламентується прийнятими Законами України "Про загальнодержавну програму формування національної екомережі України на 2000-2015 роки", "Про екологічну мережу України". Впровадження природоохоронних стратегій сприяло створенню нових природоохоронних територій та розробки басейнових, регіональних, локальних схем екомережі. Теоретичні, методологічні, прикладні аспекти формування природоохоронних територій та екомереж розкрито в працях Ю.Р. Шеляг-Сосонко [5,10], Л.П. Царика [8], П.Л. Царика [9], О.Г. Топчієва [6,7], В.П. Брусак [1] та інших.

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану природоохоронного землекористування у Карпатському регіоні України, встановлення особливостей структури кількості та площ територій природоохоронного землекористування, їхнього розподілу за категоріями землекористувачів, виявлення територіальних відмінностей їхнього розподілу як в межах адміністративних областей, так і в розрізі смуг землекористування.

Виклад основного матеріалу. Природоохоронне землекористування – це тип використання земельних ділянок, які зайняті природними територіями (природні заповідники, національні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), штучно створеними об'єктами (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва), які мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну цінність з метою збереження унікальних ландшафтів і недопущення погіршення корисних властивостей інших природних ресурсів [2].

Посилення антропогенного навантаження, інтенсивне використання природно-рослинних ресурсів у різних галузях господарства, різке зменшення площ непорушених природних біоценозів і погіршення їхнього якісного складу, загроза повного знищення значної кількості унікальних рослинних угруповань і представників тваринного світу обумовили необхідність їхнього збереження шляхом заповідання та виділення земельних площ, які мають спеціальний охоронний статус. Виокремлення, недопущення руйнування та порушення стану унікальних природних територій та об'єктів має давню історію. Ще в дохристиянські часи, коли людина обожнювала сили та явища при-

роди, для поклоніння богам обиралися найбільш привабливі в естетичному відношенні місцевості, де заборонялася будь-яка господарська діяльність. В княжі часи виділялися заповідні лісові масиви, де заборонялося проведення будь-яких видів робіт, встановлювалася заборона полювання на певні види тварин і часові обмежувальні терміни. У подальшому, кожен великий землевласник на своїх землях виділяє певні заповідні ділянки природних територій або створював штучні об'єкти (садово-паркові комплекси, дендрологічні парки). Офіційно природоохоронне землекористування як в Україні, так і в Карпатському регіоні, який на той час перебував у складі Австро-Угорської імперії, було започатковано у 1886 році, коли був створений перший лісовий заповідник "Пам'ятка Пеняцька" – як резерват букового пралісу. Природоохоронне землекористування в досліджуваному регіоні пройшло складний шлях становлення і в теперішній час охоплює значні площі, слугує дієвим заходом збереження унікальних природних об'єктів і територій, сприяє оптимізації екологічної си-

туації, використанню цих територій в рекреаційних і наукових цілях.

Станом на 1.01.12 р. в Карпатському регіоні України обліковано 1601 об'єкт і територія (20,7% від державної кількості) природно-заповідного фонду, які займають 659,4 тис. га (17,8% від державного показника). Показник заповідності території регіону становить 11,6%, що майже у два рази перевищує загальнодержавний показник (табл. 1). Найбільша кількість і площа об'єктів природно-заповідного фонду обліковано в Івано-Франківській області, що обумовлено створенням в її межах ряду національних природних парків ("Карпатський", "Гуцульщина", "Галицький", "Верховинський" тощо.).

Найбільшу кількість у структурі об'єктів і територій природно-заповідного фонду Карпатського регіону України займають пам'ятки природи (55,3%), заповідні урочища (18,2%) та заказники (14,3%), проте майже 50% площ цих територій займають 14 національних природних парків та майже 21% – регіональні ландшафтні парки (рис. 1, 2).

Таблиця 1.

Показники природоохоронного землекористування в Карпатському регіоні України станом на 1.01.12р.

Назва адміністративного утворення	Кількість об'єктів ПЗФ	Площа об'єктів ПЗФ, тис. га	Показник заповідності, %
Львівська	347	148,6	6,8
Івано-Франківська	467	218,8	15,7
Закарпатська	456	181,4	14,2
Чернівецька	331	110,6	13,7
Карпатський регіон	1601	659,4	11,6
Україна	7739	3744,5	6,2

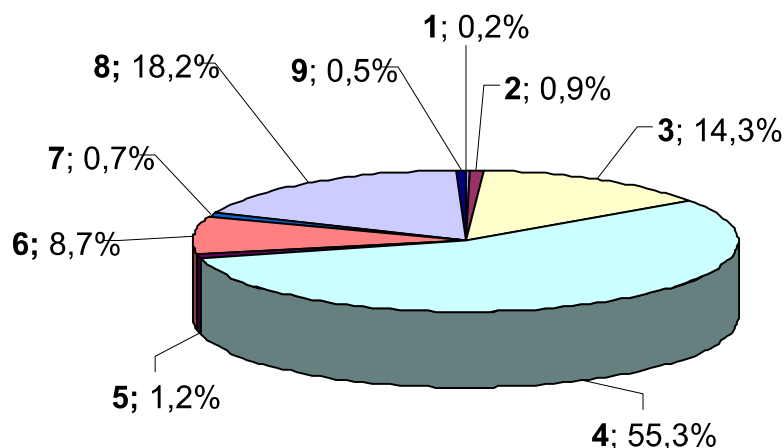

Рис. 1. Розподіл кількості об'єктів і територій природно-заповідного фонду в межах Карпатського регіону України (станом на 1.01.12 р.):

1- заповідники; 2 – національні природні парки; 3 – заказники; 4 – пам'ятки природи; 5 – дендрологічні парки; 6 – парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва; 7 – регіональні ландшафтні парки; 8 – заповідні урочища; 9 – інші.

За незначний період в регіоні створено 3 природних заповідники, 14 національних природних парків (із 47 в Україні), 11 регіональних ландшафтних парків, проте найбільшу кількість становлять пам'ятки природи (885). Найбільша кількість національних природних парків створена в Івано-Франківській області, а регіональних ландшафтних парків у Львівській. Серед штучно створених природно-заповідних об'єктів домінують парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (140), найбільша їх кількість сконцентрована в Львівській області. Найбільшу площу серед територій природно-заповідного фонду регіону займають національні природні парки (44,7% від загальної площі) та регіональні ландшафтні парки (20,8%) (табл. 2). Наведені відомості свідчать, що основний акцент у природоохоронному землекористуванні в регіоні робиться на створення та функціонування НПП, основним завданням яких є збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів; створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів. Проте, функціональна структура території більшості НПП не відповідає поставленим завданням, оскільки в їхніх межах домінує господарська частина. Так, для прикладу, в НПП "Сколівські Бескиди" заповідна частина охоплює тільки 14,7% від загальної площі, господарська – 65,0%, а зона стаціонарної рекреації – всього 1%. Ще однією проблемою у функціонуванні НПП є включення у їхні межі значних територій без проведення процедури вилучення їх у користувачів, що перешкоджає виконанню поставлених завдань.

рення та функціонування НПП, основним завданням яких є збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів; створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів. Проте, функціональна структура території більшості НПП не відповідає поставленим завданням, оскільки в їхніх межах домінує господарська частина. Так, для прикладу, в НПП "Сколівські Бескиди" заповідна частина охоплює тільки 14,7% від загальної площі, господарська – 65,0%, а зона стаціонарної рекреації – всього 1%. Ще однією проблемою у функціонуванні НПП є включення у їхні межі значних територій без проведення процедури вилучення їх у користувачів, що перешкоджає виконанню поставлених завдань.

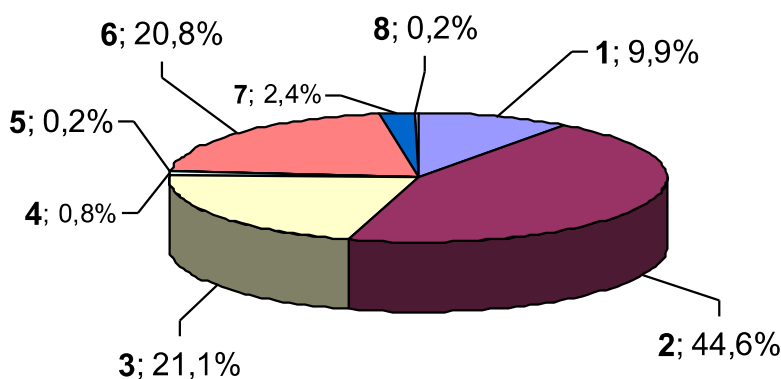

Рис. 2. Розподіл площ об'єктів і територій природно-заповідного фонду в межах Карпатського регіону України (станом на 1.01.12 р.):

1- заповідники; 2 – національні природні парки; 3 – заказники; 4 – пам'ятки природи; 5 – парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва; 6 – регіональні ландшафтні парки; 7– заповідні урочища; 8 – інші.

При створенні об'єктів і територій природоохоронного землекористування, в першу чергу, враховується унікальність територій та необхідність їхнього збереження від антропогенного впливу. Такий підхід зумовив, що близько 81% природоохоронного землекористування, сконцентровано в Карпатській гірській смузі. При формуванні природоохоронного землекористування на одного користувача виділяються значні площі земель, в середньому 3,4 тис. га. А при створенні національних і ландшафтних природних парків на одну організацію, що здійснює природоохоронне земле-

користування, виділяються десятки тисяч гектарів, що ускладнює ефективність управління цими територіями. Виділені об'єкти і території природоохоронного землекористування підпорядковані різним міністерствам і відомствам, що перешкоджає формуванню узгодженої, однакової політики при плануванні використання цих територій (рис. 3). Проведений аналіз дозволив встановити, що 51,2% від загальної площі природоохоронного землекористування в Карпатському регіоні України є у підпорядкуванні лісогосподарських підприємств, а 38,8% - підпорядковано природоохоронним організаціям.

Кількість та площа об'єктів і територій природоохоронного землекористування в

Карпатському регіоні України станом на 1.01.12 р. $\left(\frac{\text{кількість}}{\text{площа, га}}\right) (\%)$

Категорії ПЗФ	Львівська область	Закарпатська область	Івано-Франківська область	Чернівецька область	Карпатський регіон України
Заповідники	<u>1</u> 2084,5	<u>1</u> 58035,8	<u>1</u> 5344,2	= =	<u>3 (0,2)</u> 65464,54 (9,9)
Національні природні парки	<u>3</u> 58350,5	<u>3</u> 87964,3	<u>5</u> 120339,7	<u>3</u> 27801,6	<u>14 (0,9)</u> 294456,1 (44,7)
Заказники	<u>42</u> 30866,1	<u>66</u> 18015,4	<u>64</u> 45930,1	<u>57</u> 0,01	<u>229 (14,3)</u> 138948,5 (21,1)
Пам'ятки природи	<u>182</u> 2358,3	<u>336</u> 942,3	<u>183</u> 1236,3	<u>184</u> 798,9	<u>885 (55,3)</u> 5335,8 (0,8)
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	<u>60</u> 893,5	<u>32</u> 172,7	<u>8</u> 84,2	<u>40</u> 243,9	<u>140 (8,7)</u> 1394,3 (0,2)
Регіональні ландшафтні парки	<u>4</u> 47379,0	<u>2</u> 14961,9	<u>3</u> 38417,0	<u>2</u> 36473,3	<u>11 (0,7)</u> 137231,2 (20,8)
Заповідні урочища	<u>48</u> 6502,3	<u>9</u> 1183,3	<u>196</u> 7319,8	<u>38</u> 1072,5	<u>291 (18,2)</u> 16077,9 (2,4)
Інші	<u>6</u> 112,6	<u>5</u> 124,3	<u>7</u> 152,9	<u>6</u> 67,0	<u>24 (1,7)</u> 456,8 (0,1)
Всього	<u>347</u> 148572,8	<u>456</u> 181400,0	<u>467</u> 218824,2	<u>331</u> 110594,1	<u>1601</u> 659375,3

Природоохоронне землекористування сприяє покращенню екологічної ситуації в регіоні та захищає від знищення унікальні природні території та об'єкти, проте переважна частина цих територій сконцентрована в Українських Карпатах, що применшує цінність і необхідність збереження унікальних об'єктів в інших частинах Карпатського регіону. З метою формування єдиної політики і стратегій ведення цього типу землекористування доцільно всі території, що використовуються для цих цілей, підпорядкувати єдиному центру – міністерству екології та природних ресурсів. Подальший

розвиток природоохоронного землекористування в Карпатському регіоні України, крім створення нових територій та об'єктів, розбудови і вдосконалення екологічної мережі, вимагає розробки, вдосконалення правових, економічних і соціальних нормативів, які дозволять оптимізувати напрями господарської діяльності в регіоні, слугуватимуть основою збереження природних ландшафтів, підвищення стійкості антропогенно змінених територій та цілісного функціонування екологічної мережі, оптимізації екологічної ситуації.

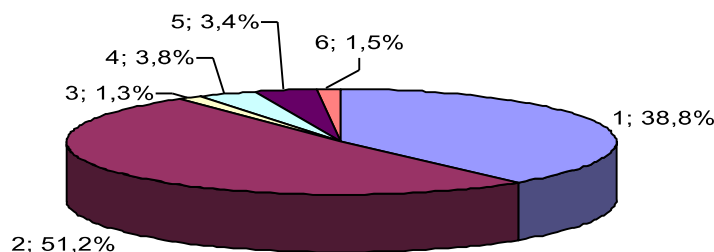

Рис. 3. Розподіл земель природоохоронного землекористування в Карпатському регіоні України за категоріями землекористувачів (1- природоохоронні організації; 2 – лісгосподарські підприємства; 3 – водогосподарські підприємства; 4- організації, установи міністерства оборони; 5 – землі не передані у власність і постійне користування; 6 – інші).

Висновки. Необхідність збереження унікальних природних територій від інтенсивного

антропогенного впливу зумовило становлення та розвиток природоохоронного землекористу-

вання в Карпатському регіоні України, яке охоплює 659,4 тис. га. Показник заповідності регіону становить 11,6%, що майже у два рази перевищує загальнодержавний показник. Найбільшу кількість у структурі об'єктів і територій природно-заповідного фонду Карпатського регіону України займають пам'ятки природи (55,3%), заповідні урочища (18,2%) та заказники (14,3%), проте майже 50% площ цих територій займають 14 національних природних парків та майже 21% – регіональні ландшафтні парки (11). Переважна більшість площ природоохоронного землекористування (51,2%) підпорядковано лісгосподарським підприємствам, а 38,8% - природоохоронним організаціям. Основний акцент у природоохоронному землекористуванні регіону робиться на створення та функціонування НПП, проте функціональна структура території більшості їхніх територій не відповідає поставленим завданням, оскільки в їхніх межах домінує господарська частина, а під зони стаціонарної та регульованої рекреації виділяються незначні площі. Ще однією проблемою у функціонуванні НПП є включення у їхні межі значних територій без проведення процедури вилучення їх у користувачів, що перешкоджає виконанню поставлених завдань. Подальший розвиток природоохоронного землекористування в Карпатському регіоні України, крім створення нових територій та об'єктів, розбудови і вдосконалення екологічної мережі, вимагає розробки, вдосконалення правових, економічних і соціальних нормативів.

рення та функціонування НПП, проте функціональна структура території більшості їхніх територій не відповідає поставленим завданням, оскільки в їхніх межах домінує господарська частина, а під зони стаціонарної та регульованої рекреації виділяються незначні площі. Ще однією проблемою у функціонуванні НПП є включення у їхні межі значних територій без проведення процедури вилучення їх у користувачів, що перешкоджає виконанню поставлених завдань. Подальший розвиток природоохоронного землекористування в Карпатському регіоні України, крім створення нових територій та об'єктів, розбудови і вдосконалення екологічної мережі, вимагає розробки, вдосконалення правових, економічних і соціальних нормативів.

Література:

1. Брусак В.П. Географічні основи формування екологічної мережі в Українських Карпатах / В.П. Брусак, Ю.В. Зінко, Д.А. Кричевська // Розвиток заповідної справи в Україні та формування Паневропейської екологічної мережі : матер. міжнар. науково-практичної конференції. – Рахів: ЗАТ "Надвірнянська друкарня", 2008. – С. 61-68.
2. Паньків З.П. Система класифікаційних категорій землекористування / З. П. Паньків // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – 2011. – Вип. 39. – С. 260–266.
3. Паньків З.П. Земельні ресурси: навч. посібник / З.П. Паньків. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.
4. Паньків З. Еволюція землекористування в Україні: монографія / З. Паньків. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 188 с.
5. Розбудова екомережі України / За ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонка. – К.: Програма розвитку ООН. Проект "Екомережі", 1999. – 127 с.
6. Топчієв О.Г. Застосування методів аналізу великомасштабних планів землекористувань при формуванні регіональних екомереж / О.Г. Топчієв, А.М. Шашеро // Український географічний журнал. – № 3, 2012. – С. 51-57.
7. Топчієв О.Г. Формування екологічної мережі й територіальна організація довкілля / О.Г. Топчієв // Географія та основи економіки в школі. № 5, 2003. – С. 42-45.
8. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем: концептуальні підходи, практична реалізація. Монографія / Л.П. Царик. – Тернопіль: "Підручники і посібники", 2009. – 320 с.
9. Царик П.Л. Регіональна екомережа: географічні аспекти формування і розвитку (на матеріалах Тернопільської області) / П.Л. Царик. – Тернопіль: Видавничий відділ ТНПУ, 2005. – 172 с.
10. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Концепція, методи и критерии создания экосети Украины / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, М.Д. Гроздинский, В.Д. Романенко. – К: Фитосоцицентр, 2004. – 144 с.

References:

1. Brusak V.P. Geografijni osnovu formuvanja ekologichnoi meregi v Ukrainskih Karpatah / V. P. Brusak, U.V. Zinko, D. A. Kruchevska // Rozvutok zapovidnoyi spravu v Ukraine ta formyvannya Panevrolejskoyi ekologichnoyi mereji: mater. mijnar. naukovo-praktuchnoyi konferenciji. – Rahiv: ZAT "Nadvirnyanska drukarnya", 2008. – S. 61-68.
2. Pankiv Z.P. Sustema klasifikacijnyh kategoriy zemlekorustuvannya / Z. P. Pankiv // Visnuk Lvivskogo universitetu. Seriya geografichna. – 2011. – Vup. 39. – S. 260–266.
3. Pankiv Z.P. Zemelni resursu: navch. posibnuk / Z.P. Pankiv. – Lviv: Vudavn. cenztr LNU imeni Ivana Franka, 2008. – 272 s.
4. Pankiv Z. Evolyucziya zemlekorustuvannya v Ukraine: monografiya / Z. Pankiv. – Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2012. – 188 s.
5. Rozbudova ekomereczyi Ukraine / Za red. U.R. Shelag-Sosonka. – K. : Programa rozvutky OON. Proekt "Ekomereczy", 1999. – 127 s.
6. Topchiev O.G. Zastosyvannya metodiv analizu velukomasshtabnih planiv zemlekorustyvan pru formuvanni regionalnih ekomerecz / O.G. Topchiev, A.M. Sheshero // Ukrainskuy geografichnuy czyrnal. – № 3, 2012. – S. 51-57.
7. Topchiev O.G. Formyvannya ekologichnoyi merezi i terutorialna organizajija dovkilliya / O.G. Topchiev // Geografiya ta osnovu ekonomiku v shkoli. № 5, 2003. – S. 42-45.
8. Czaruk L.P. Geografichni zasadu formyvnannya i rozvutky regionalnih prurodoohoronnih sustem: konzeptyalni pidhodu, praktuchna realizacziya. Monografiya / L.P. Czaruk. – Ternopil: "Pidrychnuku i posibnuku", 2009. – 320 s.
9. Czaruk P.L. Regionalna ekomerecza: geografichni aspektu formyvnannya i rozvutky (na materialah Ternopilskoyi oblasti) / P.L. Czaruk. – Ternopil: Vidavnuchuy viddil TNPU, 2005. – 172 s.
10. Shelyag-Sosonko Yu.R. Kontseptsiya, metody i kriterii sozdaniya ekoseti Ukrainyi / Yu.R. Shelyag-Sosonko, M.D. Grodzinskiy, V.D. Romanenko. – K: Fitosotsiotsentr, 2004. – 144 s.

Резюме:

Паньків З. СТРУКТУРА И ГЕОГРАФИЯ ПРИРОДООХРАННОГО ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ В

КАРПАТСКОМ РЕГІОНЕ УКРАЇНИ.

В статті подано визначення природоохоронного землепользования, проведено аналіз структури і географічних закономірностей його розміщення в Карпатському регіоні України. Карпатський регіон характеризується унікальними природними ландшафтами, поширенням унікальних видів рослинних асоціацій, що створило передумови для розвитку в теченні значительного періода своєобразного ресурсоохоронного природоохоронного землепользования. В регіоні розташовано 1601 об'єкт і територія (20,7 % від державного показателя) природоохоронного фонду, які займають 659,4 тис. га (17,8 % від державного показателя). Показатель заповідності регіону становить 11,6 %, що майже в два рази перевищує державний показатель. Найбільше кількість в структурі об'єктів і територій природоохоронного фонду регіону займають пам'ятки природи (55,3 %), заповідні урочища (18,2 %) і заказники (14,3 %), але при цьому майже 50 % площ цих територій займають 14 національних природних парків і 21 % - 11 регіональних ландшафтних парків. В останній період в регіоні активно створюються національні природні парки, які займають значительні площі. Але при цьому, в їх структурі домінує господарська зона і включені значительні території без проведення процедури вилучення у старих землепольователів. Значительне більшість площ природоохоронного землепольовання розташовано в Карпатській горній смузі і перебувають в підпорядкуванні різних відомств, що перешкоджає формуванню узгодженої політики їх використання.

Ключові слова: природоохоронне землепольовання, Карпатський регіон України, географічні закономірності, структура земельного фонду, національний природний парк.

Summary:

Z. Pankiv. STRUCTURE AND GEOGRAPHY OF THE ENVIRONMENTAL LAND USE IN THE CARPATHIAN REGION OF UKRAINE.

The paper defines environmental land use, the analysis of the structure and geographical patterns of its location in the region. The Carpathian region of Ukraine is the primary reproductive habitat land in Ukraine. Natural factors of land use and features of economic activity in the region led to the dominance of agricultural and forestry land use type. Lately actively were developed the environmental, recreational and wellness types of land use that helps to improve the environmental situation and creates a positive image of the region. The Carpathian region is characterized by a unique natural landscape, the proliferation of rare plant groups that situated the development for a long period of peculiar resource-conservation environmental land. The region accounted 1601 area objects (20.7% of the state population) of the Nature Reserve Fund, which occupy 659.4 thousand hectares (17.8% of the state index). Reserve index of the region is 11.6%, almost twice the nationwide rate. The largest share in the structure of the Natural Reserve Fund of the Carpathian region of Ukraine takes natural monuments (55.3%) tracts (18.2) and reserves (14.3), but almost 50% of the area of these territories occupies 14 national parks and 21% - 11 regional landscape parks. In the last period national parks are actively created in the region, which occupy the large areas. However, the economic part dominates in their structure and it includes the large areas without the removal procedure conducted among the users. The vast majority of the environmental land areas is located in the Carpathian mountain zone and is subjected to various departments, which prevents the formation of a coherent policy for their use.

Keywords: residential land use, the Carpathian region of Ukraine, stock of land, land strips, national parks.

Рецензент: проф. Ковальчук І.П.

Надійшла 11.03.2015р.

УДК: 911.3:33:[338.483-53:34]

Михайло МЕЛЬНИЙЧУК, Тарас БЕЗСМЕРТНЮК

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

У статті розглянуто нормативно-правові засади туристсько-рекреаційного використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Охарактеризовано основні блоки законодавчого та підзаконного регулювання системи природно-заповідного законодавства. Проаналізовано основні положення нормативно-правових документів, в яких визначається сутність туристсько-рекреаційного використання природно-заповідного фонду. Виділено категорії природно-заповідного фонду, в межах яких дозволений розвиток туристсько-рекреаційної діяльності.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, природоохоронні території та об'єкти, природно-заповідне законодавство, рекреаційне природокористування.

Постановка проблеми. Рекреаційна діяльність виступає невід'ємною частиною життя кожної людини. Реалізація рекреаційних потреб населення можлива на різних рівнях, відповідно до яких використовуються об'єкти і

території. Одним з актуальних напрямів на сьогодні в Україні виступає організація рекреаційної діяльності на природоохоронних територіях, який ще не має достатнього наукового та організаційного обґрунтування, що і обу-